

Н. Б. Отрешко

Постіндустріальне суспільство

ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО — концепт, що використовують для опису такого типу *суспільства*, яке виникло у результаті перехідного процесу від промислового суспільства до нової стадії розвитку. Також відоме як [інформаційне суспільство](#) або [суспільство знань](#). Характеризується значними зрушеннями в економічній структурі, соціальній організації та особливою роллю технологій. Порівняння індустріального суспільства (І. с.) та П. с. дає можливість краще зрозуміти нові чинники, що впливають на соціальні інституції.

Цьому концепту притаманне домінування виробництва та промисловості як основних рушійних сил економічної діяльності, визначальним для них є процес механізації; у П. с. економіка орієнтована на послуги та заснована на знаннях, фокус зміщено на інформаційно-комунікаційні технології. В І. с. більшість робочої сили зайнята на виробництві та промислових роботах, поділ праці часто жорсткий та ієрархічний, із чіткими посадовими ролями та спеціалізацією; натомість у П. с. межі між роботою та відпочинком стають більш рухливими, віддалена робота, гнучкі графіки та технологічне підключення забезпечують інтеграцію роботи і особистого життя та можливість працювати з будь-якого місця. І. с. часто вимагали базових навичок грамотності для фабричної роботи, але спеціалізовані технічні навички надавали невеликій групі кваліфікованих робітників; у П. с. освіта набуває все більшого значення, для задоволення потреб економіки, що ґрунтується на знаннях, потрібні вищі рівні освіти, постійне навчання та підвищення кваліфікації стають необхідними для збереження конкурентоспроможності на ринку праці.

У П. с. інформаційно-комунікаційні технології цілком змінюють способи спілкування людей, доступ до інформації та взаємодії. Інформаційні та комунікаційні технології, розвиток транспорту, лібералізована торгова політика сприяють глобальній торгівлі, культурному обміну і потоку капіталу та інформації через кордони. І. с. мали жорстку соціальну ієрархію та класовий поділ, робітничий клас і буржуазія становили різні соціальні групи. У П. с. соціальні структури стають більш рухливими та різноманітними, збільшується акцент на індивідуалізмі, особистому виборі та самореалізації, переході до гнучкої організації роботи. У І. с. активно експлуатували природні ресурси і мало турбувалися про вплив на

довкілля, у П. с. зростає визнання важливості екологічної рівноваги. Занепокоєння щодо зміни клімату, забруднення та виснаження ресурсів призводить до активізації зусиль із впровадження екологічних практик і технологій. При ухваленні рішень у П. с. використовують інформацію, аналіз даних і досвід експертів, домінує раціональність, критичне мислення, підходи, що ґрунтуються на фактах.

Поняття постіндустріального суспільства вперше використав у 1970-х рр. американський соціолог Д. Белл. У книзі «The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting» («Прихід постіндустріального суспільства: винахід у соціальному прогнозуванні», Нью-Йорк, 1973) він проаналізував зміни, пов'язані з переходом до П. с., і дійшов до висновку, що знання, інформація та послуги стануть основними джерелами економічного зростання. Його колега Е. Тоффлер у праці («The Third Wave» («Третя хвиля», Нью-Йорк, 1980) дослідив трансформацію І. с. у суспільство, засноване на використанні інформації. Він вважав, що розвиток інформаційних технологій і комунікацій призведе до фундаментальної перебудови соціальних інститутів та появи постіндустріальної цивілізації. Іспанський соціолог М. Кастельс у трилогії («The Information Age: Economy, Society, and Culture» («Інформаційна ера: економіка, суспільство та культура», Оксфорд, 1996—98) описав, як індивіди та соціальні групи будують свою нову ідентичність у контексті швидких соціальних змін, глобалізації та впливу нових комунікаційних технологій. Німецький соціолог У. Бек у праці «Risk Society: Towards a New Modernity» («Суспільство ризику: на шляху до нової сучасності», 1986) розглянув, як ризики та невизначеність, пов'язані з технологічним прогресом і глобальною взаємозалежністю, формують П. с.

В останні роки розвиток автоматизації, робототехніки має значні наслідки для П. с. Інтеграція технологій штучного інтелекту в різні галузі змінюють умови зайнятості та викликають занепокоєння щодо нових форм безробіття, вимог до навичок і соціально-економічної нерівності. Гіг-економіка, для якої притаманні короткострокові контракти та праця фрілансерів, набула популярності в сучасних П. с. Соціальні медіа та онлайн-мережі, що змінили спосіб спілкування людей і взаємодії з інформацією, мають значий вплив. Це сприяє формуванню нових соціальних рухів, ставить питання про конфіденційність, цифрове громадянство та публічний дискурс соціальних мереж. Дискусії про конфіденційність, безпеку даних, упередженість алгоритмів і відповідальний розвиток із використання новітніх технологій продовжують формувати дискусії про етичні аспекти П. с.

Рекомендована література

1. K. Kumar. From Post-Industrial to Post-Modern Society New Theories of the Contemporary World. Second Edition. Oxford, 2005.

Бібліографічний опис:

Постіндустріальне суспільство / Н. Б. Отрешко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-879888>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).